

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/810
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.2.2024/38
Karar Numarası : 2024/142
Başvuran : B. S.ve Diğerleri
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Maltepe 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Maltepe Ceza İnfaz Kurumunda bulunan yabancı mahpuslar B. S. ve diğerlerinin bulunduğu ceza infaz kurumuna yönelik çeşitli şikâyetlerine ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar başvuru dilekçesinde özetle;

a. 28 kişilik koşullarda 60 kişiye yakın kişinin bulunduğunu, bazı mahpusların yataklarının dahi bulunmadığını, yerde ve koridorda yatan kişilerin olduğunu,

b. Kurumda verilen yemeklerin kalitesiz ve yetersiz olduğunu, Kuruma sağlanan şebeke suyunun sınırlı olduğu ve sağlık açısından içime uygun olmadığını, koşutta kalan mahpuslara iki tuvalet ve iki banyonun yeterli gelmediğini, doktora erişimlerinin olmadığını, erişebildikleri durumların ise çok geç gerçekleştiğini iddia etmiş ve bu konulardaki mağduriyetlerinin giderilmesini talep etmiştir.

3. Muhatap Maltepe 3 No.lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu tarafından Kurumumuza sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Kapasitesi 1754 kişi olan ceza infaz kurumunda 17/9/2021 tarihi itibarıyla artırılmış kapasiteyle 2688 tutuklu ve hükümlü barındırıldığı,

b. Koşullarda ortalama 42 mahpusun bulunduğu, COVID-19 karantina tedbirleri nedeniyle ortalama mahpus sayısının koşullarda 45-50 kişi arasında değişiklik gösterebildiği ancak Kurumda 60 kişiye ulaşan koşul mevcudu bulunmadığı,

c. Kurumda 60 adet bulunan 28 kişilik koşulların her birinde 7 odanın bulunduğu ve bu odaların içerisinde 3 adet ranza yer aldığı, bu kapasitedeki odalarda barındırılan mahkumların 42'sinin ranzada yattığı, 42 kişiden fazla mahpusun bulunduğu koşullarda ise koşul üst ve alt kat ortak alanlarında uygun yerlere yerleştirildikleri, bu kişilerin de ceza infaz kurumunca verilen yatak, çarşaf, yastık ve yastık kılıflarının mevcut olduğu,

ç. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 33'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Odaların havalandırma bahçesine açılan kapılarının açılış

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ve kapanış saatleri, kurumların fiziki yapıları, kapasiteleri, mevcutları ve bölgenin coğrafi koşulları değerlendirilerek, bu hususlar kurum iç yönergesinde düzenlenir.” hükmü gereğince Kurumdaki havalandırma bahçe kapılarının mevsim şartlarına göre sabah gün ışıması ile açılıp akşam gün kararmasından 15 dakika önce kapatıldığı ve bu süreçte havalandırma bahçesinden koşullardaki mahkumların faydalanabildiği,

d. Kurum yemeklerinin, kampüs ceza infaz kurumu olması nedeniyle Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan yetkili kişilerce iâşe bedeline göre yeterli kalori esasına göre hazırlandığı, yemeklerin Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu mutfağında pişirilerek kuruma getirildiği ve kurumdaki mutfakta, koşullarda yer alan mahkum sayısına göre karavanalara pay edilerek koşullara verildiği, Kurumda bulunan mahpuslar ve personelin aynı yemeği yediği,

e. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Destek Hizmetleri Daire Başkanlığınca bir kişinin insani amaçlı tüketeceği su miktarının 200 litre/gün olarak varsayıldığı, kurumda var olan su otomasyon sistemi ile koşullara günlük kişi başı 50 litre sıcak, 200 litre soğuk su verilmekte olduğu, bu suyu kullanmak istemeyenlerin ücretini kendileri karşılamak üzere kurum kantininden su satın alabildikleri,

f. Kurumun yapılış planı çerçevesinde 24 kişilik odalarda 2 tuvalet 2 banyo yer aldığı sadece bu yapılar için değil kurumda var olan her türlü aksaklık için kurum teknisyenlerinin müdahalede bulunduğu ve sorunun giderilmesine çalışıldığı,

g. Başvuranların doktora ulaşamadıkları iddiasına ilişkin olarak; aile hekimi ya da dış hekimi hususunda A. K., D. Z., V. D., G. S., S. A. D., B. M., D. K., M. M. ve D. L.’nin şikayetlerinin olduğu, adı geçen mahpusların sağlık dosyalarında inceleme yapıldığı, Kuruma geldikleri günden bugüne kadar olan süreçte revire olan başvuru dilekçeleri ve doktor tarafından kendilerine yazılmış olan reçetelerinin bulunduğu, Kurumda hükümlü ve tutukluların sağlık muayenesi ve tedavilerinin Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 71 ve 78’inci maddeleri çerçevesinde öncelikli olarak kurum revirinde Aile Hekimliği tarafından yapıldığı, Kurumda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 2 Aile Hekiminin hizmet verdiği, Kurum idaresinin hükümlü ve tutukluların muayene ve tedavisi için aile hekimliğine veya hastanelere sevk yapabildiği, aile hekimlerinin veya hastanedeki doktorların muayenesine veya tedavi süreçlerine müdahil olma veya yönlendirme gibi bir durumun söz konusu olmayacağı, mahpusların nasıl muayene edileceği ve ne tür bir tedavi uygulanacağı ayrıca hastaneye sevk edilip edilmeyeceğinin doktorun takdirinde olduğu, Kurumdaki mahpus sayısının mevcut kapasitenin üstünde olması sebebiyle durumu acil olan hükümlü ve tutuklulara öncelik verildiği,

hususları ifade edilmiştir.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısı başvuranlara yazılı görüşünü sunması için gönderilmiştir. Ancak başvuranlar tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” başlıklı 17’nci maddesinde; “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz...” hükmü yer almaktadır.

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir. Kanun’un 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına

alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği" hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinde; "a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir. (2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenbilirlik koşulları her başvurucu yönünden ayrı ele alınır." hükmü bulunmaktadır.

8. Mezkur Yönetmelik'in 65'inci maddesinde; "Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir." hükmü bulunmaktadır.

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi: "(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularda ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularda ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularda ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir." hükmünü içermektedir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın iddiaları, muhatap Kurumun yazılı görüşü ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

12. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabileceğinden, mahpuslar için bir cezaevindeki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza

veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT), 2.Genel Rapor [Inf (92) 3], para.44).

13. Ceza infaz kurumlarında veya ceza infaz kurumlarının belirli bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşma, kendi içinde insanlık dışı muameleye veya fiziksel açıdan aşağılayıcı bir duruma sebebiyet verebilir (CPT, 2.Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3], para.46.). Koşulların aşırı kalabalıklaşması, yaşam alanlarının daralması mahremiyet eksikliği, mevcut personel ve tesisleri aşan talep nedeniyle koğuş dışı faaliyetlerin azalması gibi durumlar ceza infaz kurumlarında düzenin bozulmasına sebebiyet verebilmektedir (CPT, 7.Genel Rapor, [CPT/Inf (97) 10], para.13). CPT, muhtelif durumlarda aşırı kalabalıklaşmanın olumsuz etkilerinin insanlık dışı ve aşağılayıcı tutulma koşullarıyla sonuçlanabildiği sonucuna varmaktadır.

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), CPT standartlarına paralel biçimde, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kişi başına 4 metrekareyi standart olarak kabul etmektedir. Bununla beraber AİHM, kişi başına üç metrekareden daha az alan düşmesi durumunda aşırı kalabalığın kötü muamele teşkil edebilecek düzeyde kabul edilmesi gerektiği kanaatinde (AİHM, *Ananyev ve Diğerleri/Rusya*, B.No: 42525/07, para.145). Genel anlamda AİHM'in kişisel alan eksikliği hususunda karar verirken dikkate aldığı kriterler şöyledir: her mahpusun koğuştaki ayrı bir uyku yeri olmalı, mahpusun emrinde en az üç metrekare alan bulunmalı ve koğuşun genel yüzeyi mahpusların mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde olmalıdır (AİHM, *Ananyev ve Diğerleri/Rusya*, B.No: 42525/07, para.148).

15. CPT'ye göre mahpusların gözetim altında buldukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir doktora erişimlerinin bulunması gerekli olup sağlık hizmetleri, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmelidir (CPT, 3. Genel Rapor [CPT/Inf (93) 12], para. 34).

16. Başvuranın ilk iddiası 28 kişilik koğuştaki 60'a yakın mahpusun kaldığı, bazı mahpusların yatağının olmadığı, koridorlarda yatanların bulunduğu ve yeterince oksijen alamadıklarına ilişkindir. Muhatap Kurum bu iddiaya ilişkin olarak, Maltepe 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 17/9/2021 tarihi itibarıyla artırılmış kapasite ile 2688 tutuklu ve hükümlü barındırılmakta olduğu, normalde koğuşlarda ortalama 42 mahpus barındırılırken COVID-19 salgını dolayısıyla karantinaya alınan koğuşlar bulunabildiği, karantinada olmayan koğuşlardaki ortalama mahkûm sayısının bu süreçte 45-50 arasında değişiklik gösterebildiği, Kurumda 60 kişiye ulaşan koğuş mevcudunun bulunmadığı hususlarını belirtmiştir. Ayrıca Kurumdaki havalandırma bahçe kapılarının mevsim şartlarına göre sabah gün ışması ile açılıp akşam gün kararmasından 15 dakika önce kapatıldığı ve bu süreçte havalandırma bahçesinden koğuşlardaki mahpusların faydalanabildiği ifade edilmiştir. COVID-19 önlemleri ve muhatap Kurumun artırılmış kapasite ile çalıştığı da göz önünde bulundurularak koğuşların kapasitenin üstünde mahpus barındırdığı anlaşılabilir da başvuruların bulunduğu koğuş mevcudunun kötü muamele oluşturacak düzeyde bir kalabalıklaşmaya sebep oluşturmadığı değerlendirilmektedir.

17. Başvuranın diğer bir iddiası bulunduğu Kurumda yemek kalitesinin düşük olduğu ve miktarın herkese yetmediğine yöneliktir. Buna ilişkin olarak muhatap Kurum; Kurumun yemeklerinin, kampüs ceza infaz kurumu olması nedeniyle Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan yetkili kişilerce Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün belirlediği iâşe bedeline göre ve yeterli kalori esasına göre hazırlandığı, yemeklerin Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu mutfağında pişirilerek kuruma getirildiği ve kurumdaki mutfakta, koğuşlarda yer alan mahpus sayısına göre karavanalara pay edilerek koğuşlara verildiği, kurumda bulunan mahpus ve personellerin aynı yemeği yediği hususlarını aktarmıştır.

18. Başvuranın diğer bir iddiası buldukları Kuruma sağlanan şebeke suyunun yetersiz ve sağlık açısından içime uygun olmadığı yönündedir. Muhatap Kurum, insani amaçlı tüketeceği su miktarının 200 litre/gün olarak varsayılmış olduğunu, Kurumda var olan su otomasyon sistemi ile koğuşlara günlük kişi başı 50 litre sıcak, 200 litre soğuk su verilmekte olduğu, bu suyu kullanmak istemeyenlerin ücretini kendileri karşılamak üzere kurum

kantininden su satın alabildiklerini ifade etmiştir. Bu kapsamda başvuruların iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu bu nedenle kabul edilmez olduğu değerlendirilmektedir.

19. Koşušta kalan mahpuslara iki tuvalet ve iki banyonun yeterli gelmediği iddiasına ilişkin olarak muhatap; Ceza İnfaz Kurumunun yapılış planı çerçevesinde 24 kişilik odalarda 2 tuvalet, 2 banyo yer almakta olduğunu, kalabalıklaşmanın geçici sürelerle gerçekteşebildiği ve sevklerle giderilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

20. Başvuranların doktora erişimlerinin olmadığı, erişebildikleri durumların ise çok geç gerçekteştiğine yönelik iddialarına ilişkin olarak muhatap Kurumun cevabi yazısından; başvuru dilekçesini imzalayan ve revire çıkma talebi bulunan mahpusların revire çıkabildikleri, muayene olup ilaçlarını edinebildiği, hastane sevklerinin de gerçekteştiği görölmüştür.

21. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütöun olarak değerlendirildiğinde, yukarıda açıklanan nedenlerle başvuranın iddiaları bakımından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/2/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmailAYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye